

Livia Ardelean (Cluj-Napoca, Arhivele Naționale, Serviciul Județean Cluj): *Gabriel Bethlen și politica economică față de Maramureș*

Personalitate marcantă a secolului al XVII-lea, Gabriel Bethlen a reușit să creeze un liant între principatul Transilvaniei și comitatul Maramureș, care i-a servit și ca bază de recrutare a unor militari, ridicați apoi pentru merite militare în rândul nobililor armaliști, și scutiți de la plata contribuțiilor ordinare. În acest sens un fenomen specific Maramureșului a fost cel al înnobilărilor masive ale locuitorilor din orașele maramureșene (peste 200). Aceștia au primit apoi alături de privilegiile personale și familiare și scutiri pentru persoana și/sau terenul deținut pe teritoriul celor 5 localități.

Donațiile de posesiuni mari din Maramureș, mai ales cele ce țineau de cetatea Hust, au debutat sub principele Gabriel Bethlen, și au continuat pe parcursul întregului secol. În acest sens se înscriu înscrierea din 1608 a cetății Hust lui Valentin Drúgeth de Homonná; donarea la 1610 a fostelor moșii ale lui Gheorghe Kornîș lui István Imreffî și soției lui, Catherina, sora principelui; înscrierea la 1613 a târgului și a minelor din Teceu lui Iosif Literatul de Bornemisza și soției sale, Catharina Horváth; înscrierea la 1618 a cetății și a domeniului Hust, împreună cu târgurile și apartenențele, fratelui său Ștefan Bethlen, comitele comitatului Maramureș, cu drept de răscumpărare și împotrivirea prefectului Cămării de sare, Ștefan Budai, și a nobililor din Sighet, atinși în prerogativele lor nobiliare; punerea în posesie a lui Ștefan Bethlen în alte părți de moșie la 1620.

Alături de donații de proprietăți principele a procedat la înnobilarea unor pământuri taxaliste din Maramureș în anii 1612-1613, precum și înscrierea veniturilor cetății Hust și acelor 5 târguri de coroană la 1614 către Fiscul transilvan. Totodată principele a trecut și la puneri în posesie și în curți nobiliare din târgurile de coroană, lucru ce a dus la creșterea numărului locuitorilor fideli. Pe vremea lui Gabriel Bethlen a crescut în mod considerabil numărul darabanților, cu sarcina de apărare a comitatului, ridicați dintre iobagi, cu opoziția Stărilor.

Totodată, pentru a scădea din prejudiciul produs Principatului de către numărul uriaș de nobili maramureșeni scutiți, principele a început la 1622 procesul istoric al depunerilor de nobili

Apreciind loialitatea maramureșenilor principele l-a introdus pe fratele său, Ștefan Bethlen în mai multe posesiuni din Maramureș, prin înscrierea unor proprietăți pierdute din cauza infidelității, sau în moșiile unor nobili români, în ciuda împotrivirii acestora. Politica de înnobilări excesive practică în Maramureș a dus la creșterea opoziției unor categorii sociale, mai ales din târgurile de coroană vizavi de drepturile și libertățile locuitorilor și ale comitelui. În acest sens au fost adoptate la 1622 articolele Dietei de la Bistrița în favoarea lui Ștefan Bethlen.

Un mic eveniment ce a avut loc în timpul domniei lui Gabriel Bethlen a fost schimbul dintre Ștefan Bethlen și nobilii Codrea din Vadu Izei, urmași ai familiei Leucă, ce a determinat schimbarea caracterului satului nobiliar românesc într-unul iobăgesc (Bethlen a primit terenurile din Vad și nobilii români au fost obligați în urma unui proces să primească în schimb 2 moșii din Hărnițești), ce va fi preluat ulterior de Fisc și folosit ca sat ce asigura prelucrarea terenului din Sighetu Marmației.

Deși aduceau prejudicii nobililor, prin pierderea unor tineri, principele Gabriel Bethlen a dispus la 1624 în favoarea școlii din Sighet și introducerea amenzii de 300 florini pentru cei ce se opuneau ca fiii iobagilor să frecventeze școala.

Intervenția în viața economică, prin continuarea limitărilor, a politicii de stabilire a prețului la anumite produse (1625, 1626, 1627), supuse apoi aprobării Congregației nobiliare a comitatului, s-au izbit de opoziția locuitorilor și de crearea unei piețe ilegale, mai ales cu animale, comerțul cu animale fiind specific Maramureșului. Acestea i s-au adăugat și încercările de revigorare a exploatării de sare de la Coștiui, care aducea venituri substanțiale principelui.